

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת שמות, כ"א טבת התשע"ו

נאמנות, ענווה ומעורבות

אילו היה משה בא בימים אלה ומעמיד עצמו לבחירות להנהגת האומה, הוא היה זוכה מן הסתם לקיתונות של וביקורת, והיה נפסל על-ידי הציבור כמו גם התקשורת. משה חוזר למצרים כמסתגל העולה מן המדבר, כאשר העבר שלו אינו מוכר. אין באמתחתו כל ניסיון דיפלומטי, אין הוא מביא עדים על כישורים, ולא רקורד של פעילות ציבורית בקורות החיים.

למרות כל זאת משה הוכיח את עצמו כגדול מכולם, ובגדולתו כמנהיג הכירו גם אישים הרחוקים מעולמה של תורה. נציין כדוגמה את מקיאולי, מאבות מדעי המדינה המודרניים, שבספרו 'הנסיך' (1515) "מערך את משה כאחד הגדולים" שבמנהיגים, ואת פריד, מאבות הפסיכולוגיה המודרנית, שביחבורו על 'האיש משה' והדת המונותיאסטית (1939) רואה במשה את "האיש הדגול שהשפיע על" אישיותו ועל" הרעיון למענו נלחם", ושימש "דמות אבהית כבירה" לעמו.

אם יש את נפשך לדעת מפני מה זכה משה למנהיגות, מילה קטנה ואגבית בתחילת דרכו יכולה לתמצת את הסוד, המילה "נער". כאשר פתחה בת פרעה את התיבה נאמר: "ותראה... והנה נער בוכה". מדוע התינוק בן השלושה חודשים נקרא נער? מדרש שמואל ב'תורה שלמה' בעריכת הרב מ"מ כשר מסביר שמילה זו מהווה ראשי תיבות של שלוש התכונות שבהן הוגדר ותואר משה בתורה, והן התכונות הנחוצות ביותר לכל מנהיג: נאמן, עניו, רועה. נאמן - "בכל ביתי נאמן הוא", עניו - "והאיש משה עניו מאד", רועה - "ומשה היה רועה".

נאמנותו של משה מופיעה כבר בפרשתנו, כאשר פרעה דוחה אותו על הסף, והוא לוקח אחריות ובא בדברים קשים עם ה' למען עמו. משה עתיד להמשיך ולהפגין נאמנות טוטאלית לערכים ולמטרות להם הוא מחויב, שמגיעה לשיא בביטול עצמי מוחלט לאחר חטא העגל, כשהוא אומר ל-ה': "מחני נא מספרך", אם אינך סולח לעמך. הענווה של משה מתחילה בפרשתנו כשהוא טוען שאינו ראוי לתפקיד, וכשהוא מכיר בחולשותיו, דוגמת הכושר הרטורי הלקוי שלו. בהמשך מתגלה ענוותו בתגובותיו למרד קורח, לאלדד ומידד המתנבאים במחנה, ולמרים המדברת בו סרה. כרועה, הוא נבחן במילוי תפקידו המקצועי בפרשתנו (וראו שמות רבה, ב), ובהמשך מגלה חמלה ודאגה לעמו ומשתדל למלא כל מחסורם, גם כשהם באים בתואנות ובתלונות קשות.

נראה שאפשר למצוא תכונות אלה אצל משה כבר בשלושת המעשים שביצע מיד לאחר שגדל ויצא מארמון פרעה. במעשה הראשון, הכאת המצרי שהיכה עברי מאחיו, הוא מגלה נאמנות לאחיו ולערכיו, בנכונותו להגן על החלש, ולהציל עשוק מיד עושקו, תוך סיכון עצמי, אומץ ותעוזה יוצאי דופן. במעשה השני בו ניסה להשכין שלום בין שני העברים הניצים, ואמר לרשע: "למה תכה רעך", מתבלטת ענוותו, שכן הוא הותקף על ידי המכה בטענה: "מי שמך... הלהרגני אתה אומר?! כל אדם אחר היה עונה לרשע במילים חריפות, אך משה שותק ואינו משיב דבר. במעשה השלישי משה מתפקד בתור רועה, כאשר הוא משקה את צאנו של בנות יתרו, אחרי שהושיען מיתר הרועים.

באירועים הללו התגלתה הדרגתיות עולה ביכולותיו: בראשון השתמש משה בכוח, בשני הוא רק דיבר, ואילו במעשה השלישי הוא מושיע, בעצם התייצבותו לצד הבנות, אף מבלי נכנס לעימות. משה הצעיר רתם אפוא את תכונות הנער שלו מתוך רגישות מוסרית, חוש צדק מפותח ואמפטיה לחלשים, והשכיל לתרגם את עקרונותיו לפעילות שהתאפיינה בתעוזה, במסירות ובנחישות.

תכונותיו אלה של משה נחוצות ביותר לכל מנהיג: נאמן - שיהיה נאמן לערכים ולמצע שלו, ולא יפזר הבטחות ללא כיסוי, עניו - שידע להיזהר, ולא יתייחר, שיתיעץ ולא יתנשא, רועה - שיגלה מסירות ואכפתיות לציבור למענו הוא פועל.

דמותו ותכונותיו של המנהיג הדגול, משה, צריכות לשמש מקור השראה לכל אדם, ודגם לחיקוי לכל מנהיג. מי ייתן ותכונות הנער: נאמנות, ענוה ואכפתיות יאפיינו את כל הטוענים לכתר המנהיגות במקומותינו, ויתקיים בנו הפסוק: "ונער קטן נוהג בם" (ישעיהו, יא, ו).

כותב המאמר: הרב דר' רונן לוביץ.

רב היישוב ניר עציון, מלמד במכללת האקדמית לחינוך 'שאנן'
ונשיא ארגון "נאמני תורה ועבודה".

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של יושרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית
ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

